

اعتراض مدیر پیشین پروژه مطالعات باستان‌شناسی چم‌شیر از کاوش نشدن چهار محوطه مهم پشت سد

«کوه عروس» در چم شیر آب می‌شود

◀ **زهرآ کشور**

دبیر گروه زیست بوم

برخی از باستان‌شناسان حاضر در پهنه‌های پشت سد چم‌شیر به خبرنگارانی که از سد بازدید کرده بودند اطمینان دادند که از سمت سد برای قلعه روی «کوه عروس» گزند نمی‌رسد اما مدیر پیشین پروژه مطالعات باستان‌شناسی چم‌شیر می‌گوید: «این کوه به خاطر جنس آهکی و سست آن، پس از آبگیری سد به تدریج روی آن انجام‌دهد. برخی تیم باستان‌شناسی حاضر در پشت سد، با توجه به این دانستن وضعیت این قلعه پس از آبگیری سد، هیچ‌گونه مطالعات باستان‌شناسی روی آن انجام نداد. برخی تاریخ این قلعه را یلخانی اعلام می‌کنند.

■ **کوچ‌روها؛ ایلامیان، هخامنشیان و ساسانیان را به حکومت رسانند**

اعلام کفایت مطالعات باستان‌شناسی پشت سد چم‌شیر ورد وجود بقایای تاریخی هخامنشی‌ها و ساسانی‌ها از سوی آنها، به اعتراض شهرام زارع مدیر پیشین پروژه مطالعات باستان‌شناسی چم‌شیر انجامید. زارع به فقیر خواندن مواد فرهنگی و عدم وجود آثار فاخر توسط برخی از اعضای تیم حاضر در پشت سد چم‌شیر و مشاور میراث فرهنگی و گردشگری شرکت توسعه آب و نیرو واکنش نشان می‌دهد

و می‌گوید: «می‌دانیم سه حکومت فرمانطقه‌ای فلات ایران (ایلامیان، هخامنشیان و ساسانیان) در جنوب ایران شکل گرفته‌اند. به گواه آرای محققان، سهم عمده در برآیند این حکومت‌ها با جوامع کوچ‌ور بوده است. در هزاره گذشته هم سرنوشت سلسله‌های حکومتی ایران با جوامع کوچ‌ور درهم تنیده بوده و در واقع تا پیش از دوران جدید، کوچ‌وری و کوچ‌نشینی بخش مهمی از حیات جوامع انسانی فلات ایران و از اقتضانات زیستن در این سرزمین بوده است. منطقه چم‌شیر بخشی از زیستگاه اینگونه جوامع کوچ‌ور بوده و آثار زیست آنها در جای جای آن مشهود است. همین نکته نشان می‌دهد استقرارگاه‌های کشف‌شده در این منطقه و مطالعه این شیوه زیستن تا چه پایه

خطرناک که نفس «خاتون‌آباد» را به شماره انداخته است.

■ **میزان گاز SO2 بالاترست**

«تجمه نظری» معاون محیط زیست انسانی کرمان، با اشاره به بهره‌برداری کارخانه ذوب مس بدون اخذ مجوزهای زیست محیطی، به «ایران» می‌گوید: هم‌زمان با بهره‌برداری این کارخانه در دهه ۸۰، آلودگی‌ها در دشت خاتون‌آباد مشهود شده واز همان زمان تاکنون اداره کل محیط زیست استان کرمان داشته و در این خصوص ورود پیدا کرد. مطابق پیگیری‌های متعدد انجام شده و طرح مباحثی نظیر آلایندگی محیطی و تلفات دام‌ها، این موضوع در سطح هیات دولت مطرح و مورد بررسی قرار گرفت. مقرر شد تا کارخانه ذوب مس، اقدامات اصلاحی برای رفع آلودگی‌ها در منطقه را انجام داده‌ومهلتی نیز برای راه‌اندازی کارخانه اسید به منظور کنترل گاز SO2 ... انجام شد. اما علی‌رغم راه‌اندازی کارخانه اسید متأسفانه میزان گاز SO2 همچنان بالاتر از حد استاندارد گزارش شده است.

او با اشاره به پیگیری مصوبات هیات دولت به منظور اصلاح آلایندگی‌های این کارخانه از سوی محیط‌زیست کل استان می‌گوید: هرچند ذرات خارج شده از دودکش‌های این کارخانه تا این لحظه روندی رو به اصلاح داشته است؛ اما میزان خروجی گاز SO2 همچنان بالاتر از حد استاندارد است؛ با توجه به بررسی‌های انجام شده به نظر

شهروندان به حیات وحش غذا ندهند

زمستان فصل سخت تغذیه حیات وحش است. آنقدر غذا کم می‌شود که قوچ و میش‌ها خطر نزدیک شدن به جوامع انسانی را به جان می‌پذیرند و به شهرها نزدیک می‌شوند. اتفاقی که

زمستان امسال نیز حیات وحش در منطقه «ورجین» و «خجیرو سرخه حصار» را به خطر نزدیک کرد تا محمد کریمی، رئیس اداره حفاظت و مدیریت حیات وحش استان تهران از شهروندان بخواهد غذای سسانی به حیات وحش را انجام ندهند و بگوید: از

اهمیت دارد و نباید از مسئولیت مطالعه آنها شانه خالی کرد.»

■ **چند محوطه از قلم افتاد**

زارح همچنین لزوم کاوش محوطه‌های ارزشمند ۱۳۰، ۱۲۵، ۱۲۳ و ۸۲ را یادآور می‌شود و اعلام می‌کند: گلنگ هیچ باستان‌شناسی به این محوطه‌های ارزشمند نخورده است. او همچنین محوطه‌های ۵۴، ۵۴، ۱۰۶ و ۱۳۲ را نیازمند کاوش در فصل دوم می‌داند. زارع در حالی از عدم کاوش برخی محوطه‌های ارزشمند و لزوم فصل‌های بعدی برای محوطه‌های کاوش شده سخن می‌گوید که محمدحسین عزیزیز خراقتی، مدیر و ناظر حال حاضر کاوش‌های نجات‌بخشی سد چم‌شیر هفته گذشته از کفایت مطالعات خبر می‌دهد و در جمع خبرنگارانی که به چم‌شیر رفته بودند، اعلام می‌کند: «تمام محوطه‌های کاوش شده، در مخزن سد چم‌شیر غرق خواهند شد.» زارع همچنین بر لزوم مطالعات قوم باستان‌شناسی و انسان‌شناسی منطقه چم‌شیر تأکید می‌کند و می‌گوید: «در گذشته به خاطر اختصاص ندادن بودجه از سوی پژوهشگاه، امکان انجام مطالعات قوم از نقطه نظر باستان‌شناسی و انسان‌شناسی میسر نشد که اکنون لازم است انجام گیرد.»

■ **مجاز مشروط است**

پژوهشگاه میراث فرهنگی به گفته فرزاد مافی، مشاور میراث فرهنگی و گردشگری شرکت توسعه آب و نیرو در همان ابتدای دهه ۹۰ به ساخت سد چم‌شیر «مجاز مشروط» ساخت می‌دهد اما آبگیری را منوط به انجام کامل مطالعات باستان‌شناسی می‌کند. مجوز مشروط یک بار هم در قضیه ساخت پتروشیمی میانکاله به رسانه‌ها رسید و همان زمان بسیاری از کارشناسان اعلام کردند در قانون چیزی به نام مجوز مشروط وجود ندارد و این دو کلمه را ابتدای بی‌قانونی دانستند. حالا شهرام زارع هم به این موضوع اعتراض دارد و در متنی که به رسانه‌های مختلف فرستاده است، می‌نویسد: «مطالعات باستان‌شناسی محدوده سد چم‌شیر سال ۱۳۹۰ آغاز شد، اما همان خشت

برای انجام کاوش گسترده انتخاب و معرفی شد. از حدود سه سال پیش به خواست رؤسای وقت پژوهشگاه و انتقال پژوهشگاه از تهران به شیراز و اصفهان است. چند سال بعد از آن واقعه، وقتی پژوهشگاه دوباره به تهران برگشت و نظمی پیدا کرد، مدیران وقت باستان‌شناسی با پیامدهای این قبیل تصمیم‌گیری‌های ناپایج مدیران پیشین مواجه شدند.» زارع همین موضوع را باعث تجدید مطالعات باستان‌شناسی چم‌شیر می‌خواند و می‌گوید: «نتیجه این شد که سال ۱۳۹۵ پژوهشگاه و پژوهشکده باستان‌شناسی به ضرورت بازبینی و تجدید مطالعات بی بردند و هیأتی به سرپرستی محمدتقی علیایی که اینچنان و برخی از همکاران دیگر هم عضو آن بودند، به بررسی منطقه پرداخت. یکی از نتایج آن طرح، شناسایی بیش از ۳۰ محوطه جدید بود. به دنبال آن، آرازیایی و گزینش محوطه‌های مهم برای کاوش با توجه به ضرورت‌های پژوهشی منطقه در دستور کار قرار گرفت. سرانجام از ۳۰ محوطه‌ای که برای کاوش گسترده انتخاب و گمانه‌زنی شده بود، پس از رایزنی با همکاران و مسئولان پژوهشکده و غیر علمی و از رسوبات ذهنیت عصر عتیقه‌جویی می‌آید. او اطلاق «فاخرترین و خاص‌ترین» دستاورد کاوش باستان‌شناسان به «دو سکه مسی

ایلخانی» را دلیلی می‌داند که سبب شده برخی مسئولان وزارت نیرو هم یافت نشدن «شهرهای بزرگ» در چم‌شیر را ملک نارزشمندی آنجا اعلام کنند. زارع می‌گوید: «اگر با معیار «علم» به میراث فرهنگی چم‌شیر نگریسته می‌شد، اینگونه قضاوت نمی‌کردند. در چم‌شیر ترکیبی از آثار کوچ‌نشینی، نیمه‌یکجانشینی، ارتباطی و نظامی-امنیتی از دوره ایلامی تا روزگار معاصر وجود دارد.»

■ **کوه عروس فرومی‌ریزد؟**

زارح بحث را روی شاخص‌ترین عارضه طبیعی چم‌شیر که کوهی ناشتم با مدیریت مناسب پژوهش‌ها می‌توان کار ارزنده‌ای انجام داد و گره‌هایی را گشود.»

■ **آیا فاخرترین دستاورد کاوش‌ها دو سکه مسی است؟**

هم عزیزیز سرپرست کاوش‌ها و هم مافی مشاور میراث فرهنگی آب و نیرو، محوطه‌های پشت سد چم‌شیر را به لحاظ داده‌های فرهنگی فقیر می‌خوانند. به اعتقاد زارع این مقایسه‌ها مع‌الغرض و غیر علمی و از رسوبات ذهنیت «فاخرترین و خاص‌ترین» دستاورد کاوش باستان‌شناسان به «دو سکه مسی

■ **شنبه ۱۴۰۱**

■ **سال بیست و نهم**

■ **شماره ۸۱۰۹**

یادداشت

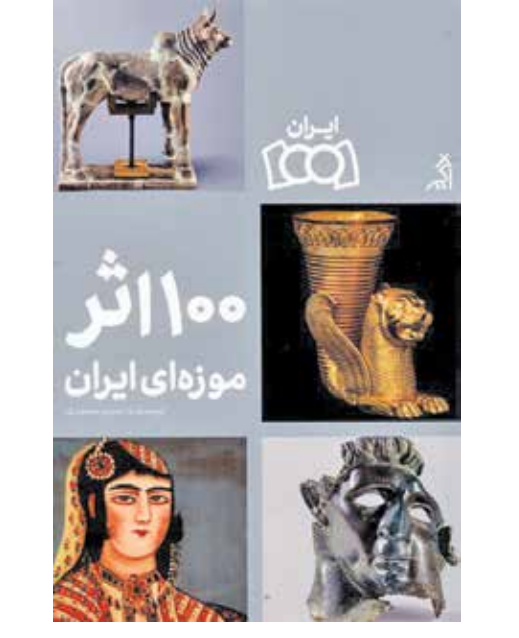

رضا دبیری‌نژاد

موزه‌دار

کتابی که حصار موزه‌ها را شکست **ایران به روایت ۱۰۰ اثر موزه‌ای** موزه‌ها نهادهایی برای گردآوری و نگهداری آثار هستند که نشانه و دستاورد فرهنگ، هنر، تاریخ و دانش‌ها محسوب می‌شوند. اما این آثار اعتبارشان را در ارجاع به لحظه‌های تاریخی و فرهنگی به‌دست می‌آورند، لحظه‌هایی که گذرا هستند اما این زمان گذرا با نشاندار شدن به یک زمان شناخته شده و قابل لمس می‌شوند، این لحظه‌های تاریخی و یا فرهنگی به نشانه‌هایی ملموس نیاز دارند تا همراه به یاد آورده شوند و همین نشانه‌ها به بناها، یادمان‌ها و آثار تاریخی فرهنگی تبدیل می‌شوند که بخشی از آنها در موزه‌ها جای می‌گیرند. از این روموزه‌ها را می‌توان یادآور روایتگر تاریخ و روایت‌هایی فرهنگی و علمی دانست که هر کدام بخشی جدا شده در یک موزه هستند که دیواره موزه‌ها این روایت‌ها را از هم گسسته‌است. از سوی دیگر آنچه این آثار را برجسته می‌سازد و آنها را در جامعه آشنا می‌کند روایت‌پردازی است، روایت‌هایی که سبب آشناسازی عمومی و فراگیری آنها می‌شود و در نتیجه این آثار به برند و سرمایه‌ای زنده تبدیل می‌شوند که می‌توانند در زیست جاری جامعه به‌کار گرفته شوند و در حوزه گردشگری و یا تولیدات فرهنگی معاصر به یک منبع قابل توجه و جاذبه تبدیل شوند.

ایران با وجود قدمت بسیار و تنوع فرهنگی که سبب شده نشانه‌ها و آثار مختلفی در دل آن پدید آیند و ماندگار شوند، امروزه صاحب بیش از هفتصد موزه و میلیون‌ها آثار موزه‌ای در انواع مختلفی اعم از تاریخی، هنری، مردم شناختی، طبیعی، صنعتی و علمی است که سرمایه‌ای نهفته محسوب

می‌شود که کمتر دیده و شناخته شده است و این ناشناختگی آنها عمدتاً به دلیل نبود روایت‌های متنکر است که بتواند سبب جذاب‌سازی آنها شود و شاید مهم‌ترین وجه تمایز موزه‌های ما با سایر موزه‌های برجسته دنیا در همین باشد، روایت‌های آثار موزه‌ای اما باید ثبت و تکثیر شود تا بتواند فراگیری ایجاد کند. ایجاد محصولات متنوع فرهنگی خود اقدامی برای تبدیل آثار موزه‌ای به روایت‌های جذاب و حاضر در زیست امروزی است. انتشار کتاب «صد اثر موزه‌ای ایران» که از سوی انتشارات «اگر» اخیراً منتشر شده است یکی از تجربه‌های اخیر است که در زمینه معرفی و روایتگری آثار موزه‌ای شکل گرفته است. این کتاب حصار موزه‌ها را شکسته و آثاری متنوع از موزه‌های مختلف را در کنار هم چیدمان کرده و مجموعه‌ای متنوع را شکل داده است.

روایت کلی «۱۰۰ اثر موزه ای ایران» بر آن است تا ادوار مختلف تاریخی ایران را به ترتیب در امتداد هم قرار دهد و در اول هر بخش به اختصار از آن دوره تاریخی گفته است و آثاری متعلق به آن دوره را بعد از آن چیدمان کرده است تا به دوره معاصر برسد. این کتاب همانند خود موزه‌ها محدود به آثار صرفاً تاریخی نمانده و آثار هنری مدرن معاصر موجود در موزه‌ها و یا آثار صنعتی همانند کشتی‌های دریایی و یا اشیای دور از تصور، مانند عروسک کلاه قرمزی را در این چیدمان جای داده است. این کتاب فارغ از معرفی آثار زمینه‌ای برای معرفی خود موزه‌ها نیز فراهم آورده است.

کتاب صد اثر موزه‌ای ایران به‌عنوان گام نخست در این نوع روایت‌پردازی آثار موزه‌ای گام ارزشمندی است که با افزایش این نوع تولیدات می‌توان آثار نهفته و کمتر آشنای دیگری را نیز منتشر کرد و به سراغ موزه‌های بیشتری رفت و حتی به روایت‌های جدیدی دست یافت. از نگاه دیگر، این آثار با سرمایه‌های فرهنگی را می‌توان در آن مشاهده کرد. کتاب صد اثر موزه ایران توسط نسیم محمدی و زیر نظر آرش نور آقایی تنظیم و منتشر شده است.

ایرنا- سید رضا مرتضوی، استاندار اصفهان احیای تالاب گاوخونی را ضروری دانست و گفت: تشکیل ستاد احیای تالاب گاوخونی و تحقق ۳۵۰ میلیون مترمکعب حقلابه آن به کاهش آلودگی هوا در استان کمک می‌کند.

ایرنا- بهرامعلی ظاهری، مدیرکل حفاظت محیط زیست استان سمنان گفت: سن سه توله یوز تازه مشاهده شده در محورعباس آباد – میامی این استان توسط محیطبانان منطقه حدود ۱۰ ماه است.

ایستنا- نورالله مرادی، معاون آموزش و مشارکت‌های مردمی سازمان حفاظت محیط زیست از افتتاح ۱۴۰۱ خانه محیط زیست در کشور تا پایان سال خبر داد و گفت: خانه‌های محیط زیست، بستر اصلی برای مطالبه‌گری، گفت‌وگو و حل مشکلات محیط زیستی است.

مهر- شهرام امیری، مدیر روابط عمومی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اصفهان گفت: بازدیدگی‌های شدید روزهای اخیر در اصفهان و کوتاهی بازاربان سبب ریزش بخشی از سقف بازار قیصریه شد. **ایستنا- سعید گراوند**، استاد دانشگاه، بنیادی‌ترین چالش زبان و ادبیات بومیان («لک» را خاطر فراموشی آن در نسل جدید می‌داند و می‌گوید: کم‌رنگ شدن فرهنگ‌ها، آیین‌ها و فقدان آموزش در اقوام ایرانی چالش جدی در مسیر بازسازی و احیای هویت ایرانی است.

تسنیم- علی سلاجقه، رئیس سازمان محیط زیست با حضور سرزده از نیروگاه شهید منتظری اصفهان ضمن عذرخواهی از مردم اصفهان به‌دلیل مازوت سوزی در این نیروگاه، گفت: با به‌روزرسانی نیروگاه شهید منتظری، راندمان تولید این مجموعه افزایش و مصرف آب آن کاهش می‌یابد.

و(بز) در منطقه خاتون‌آباد شهربابک اشاره کرده و به «ایران» می‌گوید: طبق تأیید دامپزشک معتمد شرکت مس فرمانداری شهر بابک، در سال جاری تاکنون میزان تلفات ثبت شده دام‌ها در این منطقه حدود ۹۵۰ رأس دام سبک گزارش شده است. البته باید این نکته را یادآور شد که آمار تلفات دام‌ها طی سال‌های گذشته سالانه بین ۲۰۰۰-۱۷۰۰ در سال‌های مختلف متغیر بوده است. معمولاً آمار تلفات دام در فصل زمستان و بعد از بارندگی‌ها خشک یا میزان تلفات دام‌ها از علوفه است. این موضوع هنوز در دست‌رانه استرس‌های سرمای افزایش می‌یابد و در ۶ ماهه اول سال به علت استفاده از علوفه‌های تازه و نوس و شرایط بهتر آب و هوایی کمتر است.

او در پاسخ به این سؤال که چرا کارخانه ذوب مس خاتون آباد، علی‌رغم ایجاد آلایندگی‌های پایدار در هوا و خاک، همچنان مشغول به

